

Купр.
Л.-50

N. S. LESKOV

QAROOLDOHU KİŞİ

QBR01bZMAMBAS 1939

Л-502.

Кирг
Л 50

N. S. LESKOV

QAROOLDOOJU KIŞI

Syzety B. DEXTEREVDIKI
Qotorqon OROZBAJEV

Frunze
QBROJBMAMBAS
1939

Кирг.
Л-50

Лесков, Н. С. Кароолдоогу киши
/ сурет. В. Дехтеревдики; котор. Ороз-
баев. - Фрунзе: Кыргызмамбас,
1939. - 28 б.

Дет

СЫНУПРНУЯ КЪБЪЛУ

МЕКТЕП ЧАШЫНДАҒЫ КЕНЧЕ
BALDAR ҮСҮН

•••
Ҷооптуу редактор ██████████

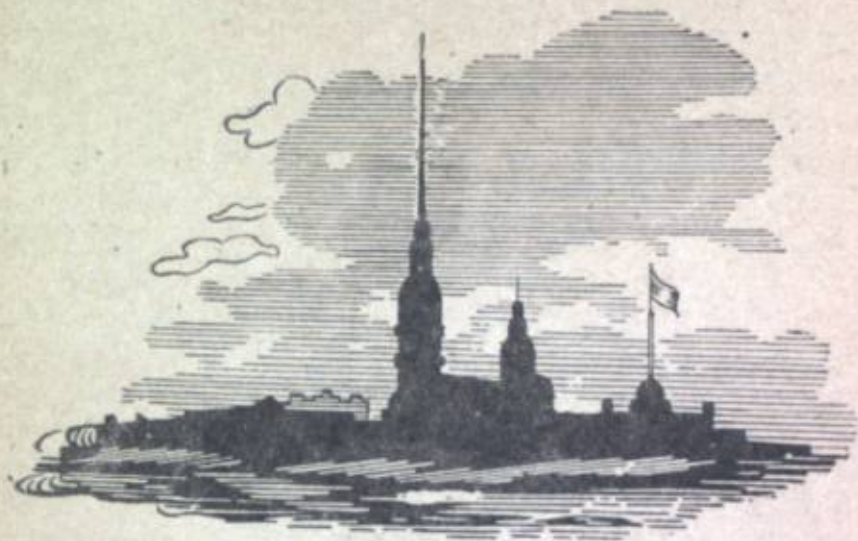
•••
Техредактор MILUŞEV Ş. S.

•••
Съоқығына жооптуу RAХМАТULLIN I.

•••
Ҷооптуу корректор KERIMOV A.

№ 2420

6877.

BIRINCI GLAVA

1839-сылы, қысында, соқинуи маалында Петербургда ең қылуи болду. Қаз болқонсыр, қер ымсыр қалды: қар еріп, сатырлардан күндыз тамсы ақыр қатты, өзөндүн үстүндөгү муз еріп сууға айлана бастады. Тақ қысық сарайдың маңдағында, Neva суусунда муздың терең қарықтары бар эле. Батыстың қылуи, бірақ ең эле күстүү шамалы соқыр турду; деніз қақтан суу ұруп, замбірекер атылып қатты.

Сарайдағы карaulда, сонун билімі бар қана қоомдо қақыс орун алқан, қаш офитсер Nikolaj Ivanovic Miller команда қылуусу Izmajlov полкунун ротасы тұрған.

Miller aq neetty çana işenictyу ofitser ele, al ubaqta sarajda karaul voluu ec qorqunicsuz volqon. Al ubaq en tьnc çana dyгвөлөnsyz ubaq ele. Saraj karaulunan, postto taq turuudan vaşqa ec nerse talap qьльnuucu emes, oşontse da, taq kapitan Millerdin sarajdaqь karaulduq kezeginde, eтө cuqul çana dyгвөлөndyy oquja boldu.

EKINCI GLAVA

Adegende karaulda vardьqь çaqşь çyгyp turdu: posttor vөлunyp, kişiler qojulqan çana vardьqь өз iretinde volucu. Gosudar Nikolaj Pavlovictin deni saq ele, kecinde at minip tamaşaqь varьp qajra kelgen da tешөkke çatqan. Saraj da ujqoqa kirdi. En ele tьnc tyn kirdi. Kordegardijda da tьnctьq. Kapitan Miller özynyn aq qol çooluqun, majlanqan teriden çasalьp ilgerten berki adat vojunca vijik qojulqan ofitserdik oturquctun arqasьna tешөp, tешөгyc menen tешөp qojup, oquu menen ubaq tьn өtkeryyge oturdu.

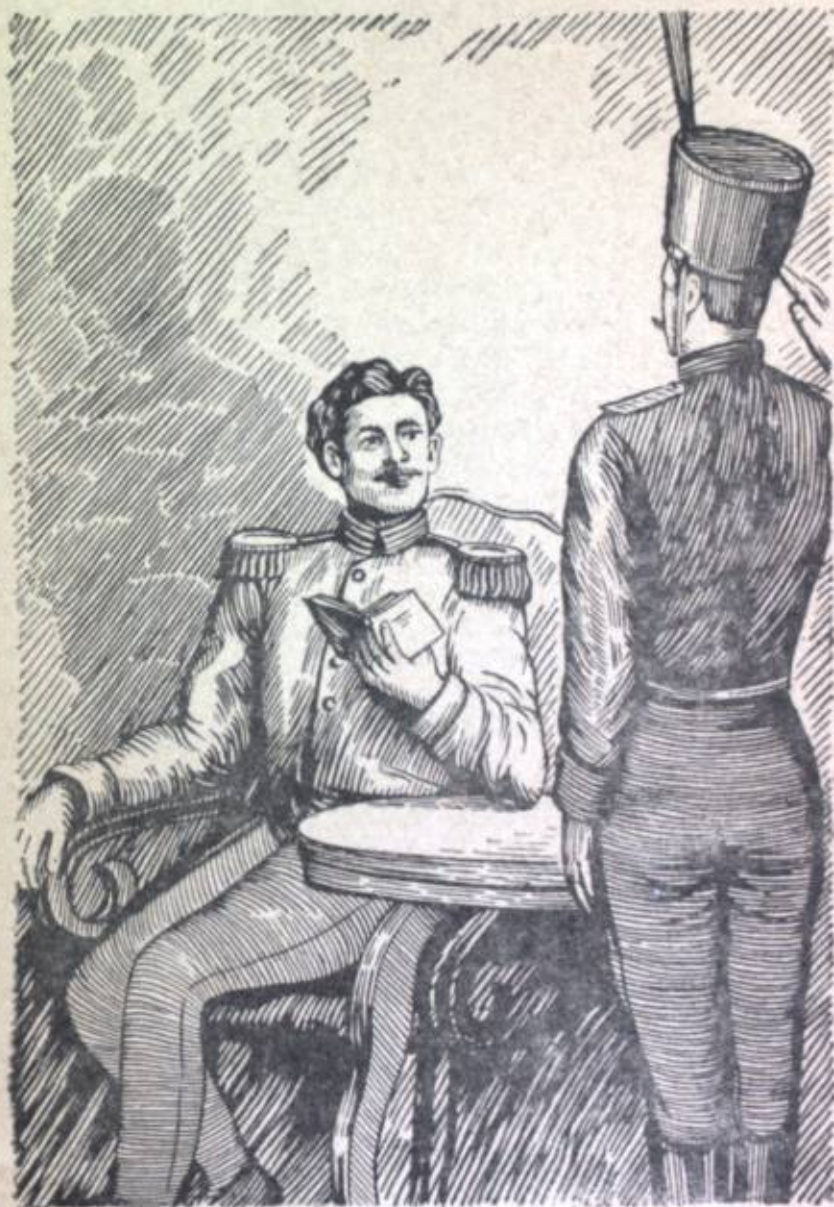
Miller daşьm qunttuu oquucu volucu, oşonduqtan al, erinvesten oqur çatьp, tьndyn өtup vara çatqanьn vajqavadь; viroq bir kezde tьnky saat ekinin ajaq ceninde, anь qorqunictuu tьncsьzdьq dyгвөлөndөttь. Anьn aldьna, qorqunuc vasqan, qur qui volqon razvodnьj (qarap turquc) unter-ofitser kelip, şaşqan vojdon:

— Qьrsьq, qьrsьq vastь, sizdin urmattuuluqunuz!—
der, vьdьldadь.

— Emne boldu?

— Qorqunictuu qьrsьq boldu!

Adam ajta alqьs qorqunuc menen, Nikolaj Ivanovic Miller ordunan tura qalьp, qandaj „qьrsьq“ çana „qorqunictuu qьrsьq“ volqonun zorqo vildi.

— Qьrsьq, qьrsьq vastь, sizdin urmattuuluqunuz!

ҮСҮҢСҮ ГЛАВА

Иш мьндај voluptur: Izmajl polkunun soldatъ, casovoj Postnikov aзыркъ Iordan podjezdinin сьртьндацъ postto turup, uшul сьрдин қарсьсында, Neva suusun қартақан муз сьагытатында киши қьйқьгыр, вардық кысу менен сьардам сурап зарлар сьатқанын уқты.

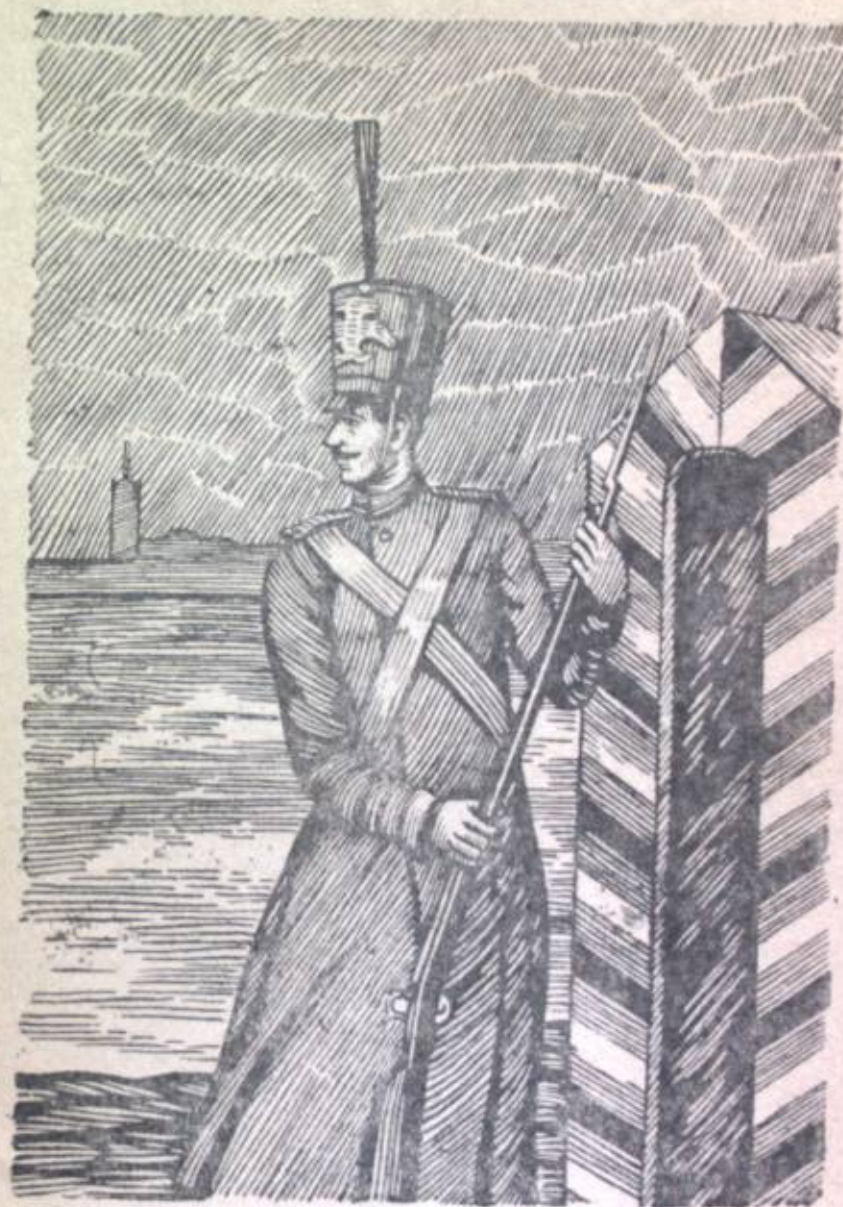
Saraj qoroosundaцъ сьоқорқу кишilerden сьыққан солдат Postnikov, еп қьзуу қандуу сьана сезгic киши болу-су. Al, кьркь сьейн сььгьур вара сьатқандьн алысқь қьйқьгыр-татын сьана ontoosun уқыр турду да, тақ қаты. Qorqunuc-qa kelip, al тьјақ-вьјақты сьана сьеекти кьз сьеткен сьерге сьейн қарады, вьроқ есьськьнсьур, бул сьерден да, Nevadan да бирда тьруу сьан кьрынвьды.

Сььгьур вара сьатқан кишиге ес ким сьардам вьере албайт, ал сььзсьуз сууца сьумқьйт.

Oшентсе да, сььгьур вара сьатқан киши opsuz узақ сьана тьгысьыр, кьрьсьур сьатат.

Aqa, кьсьун кетирвьей суунун тьвьунь сььккьндьн васьа ес^теке қалвасьаң ендыу, вьроқ андај емес! Апын алы қуруцан ontoosu сьана қьйқьгыртыгы вьиг васьлыр, сььпрај қалат, вьиг қайга кьсььйт, ал уламдан улам saraj сьагытацъ сьеекке сьагындар келе-тат. Al киши есин сьоқотрој, тьурадан тьура фонар сьагыга келе сьат-са кerek, вьроқ ошентсе да, ал қутула албайт, себевь, тақ ошол сьол-до Iordan муз сьагытаты вьар. Al сьерден муздун астына кьирп кетсе еле, иштин вьыткьну ошол . . . Мьна, дацъ васьлыр қалды, минутадан кьйин, дацъ сууну сьарсьлар, „Qutqarqьla! Qutqarqьla“ деп, ontolodu. Al, мьна сьагын келди, ал турмақ, ал сьарсьлацанда, суунун сььлрь—дацанын уқула васьтады.

Soldat Postnikov, бул кьшини қутқаруу еп сьенil деп ојлој васьтады. Eger музца сьурқар вьарса, сььгьур вара сьатқан киши ошол еле сьерде. Eger аца сьип, сье тьјақ сье мьлықты suna дојсо еле, ал қутқарьлат.

Al, кьркь сьейн сььгьур вара сьатқандьн алысқь қьйқьгыртыгын сьана ontoosun уқыр турду.

Al en çaqьн, ошондуқтан қолуна ала қојур, секіріп сьқат. Біроқ Postnikovдun esinde ant da, қызмат да бар; al casovoj, casovoj ec ubaqta çana ec qandaj sever menen өз vudkasьн таştaj albajt.

Ekinci çaqьнан, Postnikovдun çyрөгү ең өкүм: зьрылдajt, qatuu dykyldөjt, toqtolo qalat... Ань суугур аьр, өз vutu aldьна ьроьтqьсь kelgendej,—bul qьjqьruulardan çana ontoolordon ең тьncсьздана vaştadь... Bir kişinin өлүр çatqanьн uqur, aqь çardam vervej qojuu ең qorquunctuu. Cьндьqьн aйтqanda, ань qutqaruuqьа toлуq mymkuncylyk бар, severi, vudka qacьр ketpejt çana ec зьjanduu nerse volo qojvojt. „Cyrqasambь?! Kөryşpөs... Aj qudajaj degi myrt ele vytsө eken! Daqь ontop çatat...”

Bul oquja sozulqan çarьm saat ubaqтьнн icinde soldat Postnikovдun çanь keјidi çana „oj kynөmyn“ seze vaştadь. Al aqьlduu, işenictyу, acьq oјлуу soldat volo turqan, ошондуқтан casovoj ycyn өз postun taştap qojuu, аньн artьнан sud volo turqan, anan stroјdun arasьнан uгur өtkөzyу volur, al emes „atuu“ volo turqan kynөө ekendigin тыşynөt, бiроқ өзөн çaqtan ontoo ulamdan ulam çaqьндар kele çatat, suunun çarьpьldaқandьqь çana suunu vardьq kycy menen capьloо uqula vaştadь.

— Cөk-ty-y-m!... Qutqarqьla, cөktym!

Postnikov daqь bir çolu eki çaqьн qaradь. Ec çerde ec çan çoq, ionar qana şamaldan qaltьrap, vylьyldөjt da, mьна uşul qьjqьrьq şamaldan yzylө-yzylө uqulat... valkim, aqьrьqь qьjqьrьqтьr...

Daqь calьpьdoо, daqь qьjqьrьqь völdu da, suu culpuldar qaldь.

Casovoj cьdavastan, postun taştadь.

TÖRTYNCY GLAVA

Postnikov өзөndyn qьrьна curqap kelip, çyрөгү dykyl-dөp, muzdun çarьqьна keldi da cumqur vara çatqan kişi qajda çan talaşьp çatqanьн көрө qojur, өз mьltьqьнн qundaqьн sundu.

Cөгүр vara çatqan kişi qundaqть qarmaј qojdu, Postnikov najzasьнан tartьp, çeeke syjrөp cьqть. Qutqarьl-qan menen qutqarqan ekөө teң cьlqьj suu ele, qutqarьl-qan kişi өтө qьjnalьp, qaltьrap, çьqьльp çatqandьqtan, qutqarqan soldat Postnikov ань muz ystynө taştaқьсь kelgen çoq da, çeeke аьр cьqть, бiрөөгө vereјin dep, eki çaqьн qaradь. Mьна oşol ubaqta çeekten, murda çaşa-qan (kijin çojulqan) saraj qoroosundaqь munçu komandasьнн ofitseri oturqan çana көryndy.

Postnikov ycyn, degi ele ubaqтьсьz kelgen mьrza, çenil oјлуу myнөzy бар, аньн ystynө anca-mьнца manь-roo çana çetişerlik çyzy qara volso kerek. Al canadan sekirip тыşyp, suraj vaştadь:

— Bul qandaj kişi... qandaj adamdar.

— Suuqьa cөгүр, cumqur çatьrtьr—dep, Postnikov ajta vaştadь.

— Kim cөkty? Kim, sen cөktyнvy? Emne ycyn mьндaj çerde?

Berkisi volso, qьcьyldaқandь qana vilet, Postnikov evaq çoq volqon: al mьltьqьн аьр, qajra vudkaqьa turdu.

Iştin qandaj volqonun ofitser тыşynsө da, тыşynbөsө da, көр tergegeң çoq, oşol zamat өз canasьна qutqarьl-qan kişini salьp аьр, Admiralteјskij vөlykтын Denizdik тыşyуcy yjnө çөнөp ketti.

Bul çerde ofitser, pristavqьa, kelgen suu kişi sarajdьн maңdajьndaqь muz çarьqьна cөгүр çatqan eken, ань өз өmyryнө volqon qorquнucqьa qaravastan, mьrza ofitser özy qutqardь degen qavar qьldь.

Munçular ofitseri vardiçqın pristavoça ajtıp vereri, pristav oşol zamat munu over-politsijamejster Kokoşkinge maalyın qylyğ, al volso, erden menen gosudarqa bilgizip, anan „iş qyzy vaştağ“ anıq.

Kөркө ojlor oturuuqa uvaqıt çoq, bul işke uluu kişilerdi saçruu kerek ele.

Nikolaj Ivanovic Miller oşol zamat özynyn batalionduq komandiri podpolkovnik Svinjinge dyğwөлөndyy qat çiberip, anın saraj karaul yjynө мүmkyn voluşunca bat kelyysyn çana vardiçq çaralar menen volqon qorqunuctuu qyrsyqqa çardam qylyşın suraqan.

Bul saat yctө ele, Kokoşkin volso, gosudarqa doklad qylyu ysyn degi ele erte varat. Oşonduqtan, vardiçq amaldarqa çana ojlorqo en az uvaqıt qalqan.

ALTЫНСЫ GLAVA

Podpolkovnik Svinjin, Nikolaj Ivanovic Millerdej, ajaçqç çana çumşaq көnyldyy emes volucu: Svinjin qara myrtөs kişi ele, vaarınan murda al „qyžmatker“ volucu (azyр andajlardь ajaçansьр eske alyşcu). Svinjin qatuu volucu çana özynyn tartipti qatuu talap qylyşь menen qoroždonup maqtanucu. Al qaarduuluqtu çaqşь көrycy emes çana birөөny beker qyjnoo ysyn sever izdecy emes, eger birөө qyžmatın bir mildetin vuzup qojso, anda Svinjin ajavaş ele. Kynölyynyn kynө qylyqan uvaqtaçь sezimin talquuloqo kirişyynyn keregi çoq dep sanap, qyžmatta ar bir kynө kynölyy degen ereçeni saqtacu. Oşonduqtan karaul yjyndөgylerdyn vardiçqь bilieet: өз posttun qaltьrçan ysyn qatarдаçь Postnikov aluucusun alat, Svinjin vuça ici cьтыrap da qojbojt.

Ştav-ofitser uşunusu menen nacalstvoqo çana çoldoştoruna belgilyy ele.

Svinjinden suroo çana çalynuu çе Svinjindin көnylyn çumşatuuqa тығыну — ес pajdasьz iş ele.

Al, munun vardiçqına, oşol uvaqтын karjerdik kişilerin qatuu vьşьqьtyçınan cьçalqan, viroq anın da Axillstindej voşon çerleri var volucu.

Albette, Svinjindin çaqşь vaştalqan qyžmatıçq karjerasь var ele, paradda mundirdi çaң çuquzvoqo qandaj saqtasa, anь da oşondoј saqtacu çana vaaloocu; aqç verilgen bataliondun kişisinin qyrsьqtuu işi, anın vьtkyl vөlygynyn tartivine көlөкө tyşymөk. Anın soldatьnyn birөө vooru ooruqandan qylyqan qylymьşь ysyn batalionduq komandir kynölyy, kynөsyз ekendigin, Svinjindin çaqşь vaştalqan çana çaqşь çөлөktөngөн karjerasь qaraştuu kişiler tekşere qojbojt, al turmaq көvy qajra anın çoluna cunqur qazyşat. Gosudar, albette, acuilanat çana sözsyз polktuq komandirge „ofitserlerin voşon“, „kışilerin vuzulqan“ dep ajtat. Uşuntip, „Svinjin voşon“ degen söz ajtьla verip, voşonduqtun sözy anın, Svinjindin атаçьна çuulqus taq volot. Anda anın, özy qurduulardьqındaј daңqь çoq volup, өз portretin Rossiја mamleketinin tağьхь kişilerinin gallerijasьnda qaltьra albajt.

ÇETINCI GLAVA

Svinjin tynky saat yc cende kapitan Millerden qorqunuctuu qat alarь menen, oşol zamat төşөktөн ьrçьр turup, formasьn kijdi da, acuu menen çana qorqunuctuu taasiri menen Qьşqь sarajdьn karaul yjynө kirdi. Bul çerde, kecikpesten qatarдаçь Postnikovqo suraq qyly vaştaçь da çaraqсыз oquja volqonduçuna işendi. Qatarдаçь Postnikov, batalionduq komandirge өз qaroolunda emne volqonun çana al, Postnikov, özynyn rotalьq komandiri kapitan Millerge ajtqandьqьn daçь aq neettyylyk menen qajtaladь. Soldat, „al özy qudaj menen gosudarqa, voor oçruvaj turqandaj kynölyy“ ekenin çana al qarooldo turup, muzdun çarьqьna cөgyр vara çatqan kişinin ontoqonun uqur көркө çanь keјigendigin, al özy көркө ceјin

qызmat mildeti menen voor oorustun kyroşyndø turqandy-
qyn, eñ ajaqynda, al kyroşkø sьdavaj øz budkasyñ taş-
tar, muzqa varьp, anda cøgyp vara çatqan kişini ceekke
alyр сьqqanda, øcøşkønsyp, øtyp vara çatqan sarajlyq mun-
çular komandasьnyñ ofitserine tuş kelgendigin ajttь.

Podpolkovnik Svinjin acuilanyр çatты; alar aciusun Post-
nikovqo сьqarьp qanaqattandy, any oşol zamat kazar-
manьn kartserine çiverip, soquş qызmatьnda ec keregi cøq
voorukerciligini ajttь, Millerdi da bir top çemeledi; viroq
iştì ondoо ucyn vьlardьn vaarь çetişsiz ele. Saqсьnyñ øz
postun taştaqan işine, aqtoо volboso da, kecirim suroo-
qo mymkyncylyk cøq volucu, oşonduqtan bir çol qana
qalqan,—alda volso, gosudardan bul iştì çaşьruu.

Biroq mьndaj oqujanь çaşьruuqa mymkyncylyk varь?

Alvette, bul mymkyn emes volucu, sevevi—ølgøny çat-
qandy qutqaruu tuuralu vardyq qaroolcular vilbesten, bul
iştì emgice General Kokoşkinge çetkire qoçqon munçular-
dьn ofitseri da vilycy.

Emi qajda varuu kerek? Kimge varьş kerek? Kimden
çardam çana qorqoo izdøø kerek?

Svinjin uluu knjaz Mixail Pavlovicke varьp, vaarьşyn
сьn ajttь vergisi keldi. Mьndaj amaldar al ubaqta көp
çurycy... Adegende uluu knjaz øzynyn økym mynøzy vo-
junca acuilansьn, qьjqьrsьn, viroq al, adegende qancalyq
qatuu keçip, ьzalantsa da, kijin vooru acьp, øzy çan tarta
vaştajt.

Mьndaj ucurlar az volqon emes, kee viroøøer mьndaj-
dь atajь izdeşcy. „Tildøø darbazada emes“ degen laqar
var emespi, Svinjin iştì çaqşь avalqa keltirejin dejt, vi-
roq tyn icinde sarajqa kirip uluu knjazdьn тысьn aluuqa
volovni? Biroq tañ atqanca kytup, Kokoşkin gosudarqa dok-
ladqa varqandan kijin Mixail Pavlovicke varuu kec ele.
Svinjin bul qьjьncьlyqtardьn icinde turqanca, voşondøp
qaldь, çana anyñ aqьlynda, murda qarañqьda turqan
bir çol ajqьndala vaştadь.

SEGIZINCI GLAVA

Belgilyy soquştuq amaldarьnyñ icinde daqь bir mьn-
daj çol var, krepost duvalь çatqan kytylgøñ eñ orcun qor-
qunuc minutunda, andan qacraj, qajra tyz ele anyñ duva-
lynyñ astьna kirip varuu. Svinjin vaşьna eñ murun kel-
genderdin viroøñ da qьlvastan, typ-tyz Kokoşkinge varuu-
qa cecti.

Al kezde, over-politsmejster Kokoşkin tuuralu Pe-
terburgda көp qorqunuctuu çana ьqşьz nerseler ajttьşa tur-
qan, oşontse da, anyñ көp amaly var çana oşol amaldar-
dьn çardamь menen „сьmьndь pilge, pildi сьmьnqa aj-
landьrьp çivere alat“ dep da ajttьşu.

Kokoşkin сьn ele qaarduu çana eñ syrduy kişi ele, al
көp kişini øzynøñ qorqutuu, viroq kee bir ubaqta so-
quş qызmatсьlarьnan сьqqan vejvaştardь çana şajьrlardь qu-
vattacu, andaj vejvaştar al ubaqta көp ele, oşonduqtan alar-
dьn көvy munu qivattuu çana çan tarta turqan qorqoocusu
qьlyр alyşcu. Eger qaalasa, al degi ele көpty qьla alucu.
Svinjin menen Miller da anyñ oşondoç dep oçloşcu. Miller
da øzynyn batalionduq komandirinin qajrattanьp, kecikres-
ten Kokoşkinge varьp, anyñ voorukerligine çana gosudardьn
aciusun keltirves ucyn, bul ontojsuz oqujadan qantip qu-
tuluunu ajttь vere turqan Kokoşkindin „көp amalyна“
işenyу oçun qivattadь.

Svinjin şinelin kijip, øjdø qarap, bir nece çolu: „Qu-
daj, e, qudaj!“ dep qьjqьrdь da, Kokoşkinge ketti. Bul
erten menenki saat veştin vaştalyşьnda boldu.

TOQUZUNCU GLAVA

Over-politsmejster Kokoşkindi oçotuşup, kerektyy
çana kytrøç turqan şaşьlyş iş menen kelgen Svinjin tuu-
ralu ajttьşь.

General oşol zamat turup, çapanьn kijip, cekesin uş-
lap, estep, yrpyjyp Svinjinge сьqьp keldi. Svinjindin

ajtqanьны вардъаьн Kokoşkin ынтасын берip, тыс қана
уқыр турду. Вардъаь тышундыруйлордын қана кесирим суроо-
нун ивақьнда ал муну қана сйлөду:

- Soldat budkany taştap, kişini qutqarьтырмь?
- Тақ ошондој,—dedi Svinjin.
- Budkacь?
- Budka al ивақта een қалқан.

I... Men budkanyн een қалқаньн билгемин. Ань иур-
давақаньна өтө қуванам.

Svinjin, uşundan, вардъаь ақа евақ белгилуу екенди-
гине албетте, ертең мененки gosudarqa беруcy dokladda
bul tuuralu эмне ајтарьн өз ојунда сеckendigине, ал ceci-
min өзгөртпөsynө ишөди. Албетте, сақсьньн сарај карaulun-
да өз postun таştap кetyу оqujась, сөзсыз, bul қува-
туу over-politsmeisterдин көвүрөк тынсьн алууға тийіш.

Biroq, Kokoşkin ectemeni билген емес. Munçular ofit-
seri kelgen пристав, bul іштеп ec bir вөтөncөlyкty көргөн
емес. Bul іш ақа, сарсақандь over-politsmeisterдин тынсьн ала
турқандај іш emesteј көрyнгөн, аньн ystynө оqujanьн
өзы да приставқа кyнөмduу volucu, себеві, munçular
ofitseri қур-қурқақ ele, eger al сөгyp вара қатқан ki-
şini өз өмырyнө қорқунуc volқонuna қаравастан қутқар-
са андај volbos ele. Al ofitser, приставқа мақтансаақ, қал-
рьсь қана көкүрөгynө тақьнқанда бир қаны medal аларьсь
kelgen қалр көрyнгөн, ошондуқтан өзynyn дезурньн
protokol қазқанса, пристав өз қанына ofitserди қармаp
турup, мајда-судө суроо арқьлуу сьндьқты вилуугө тырьшь.

Bul оquја өз вөлугyндө volup, сөгyp вара қатқандь
politsejskij қутқарвастан, сарај ofitseri қутқарқандьоқ,
приставқа да қақьмсьз ele.

Kokoşkindin тынсьоқь, бирinciden сарсақандьқтан,
сарсақань керели-кеcke қьдьтыр сурғөндөн қана тyn-
ky eki өрты өсуруугө қатысқандьқтан ele, екinciden сақ-
сь Postnikov қьлқан іш, ал gospodin over-politsmeisterge
tuuradan tuura тijeşelyу emestikten.

878
1889

General oşol zamat Svinjinge keldi...

Бүкіл дүниәде Ниркидонго С...
Алдамки Науи...

Oşentse da, Kokoşkin oşol zamat tijeşelyy wujruqtardь berdi.

Al Admiraltejskij wölyktyн pristavьna kişi çiberip, oşol zamat munçular ofitseri menen qutqarьlqandь qoşo keltiryugə wujurdu. Svinjinge kabinetin aldьndaqь qawь aluucu kicinekej yjdə kytyр turuуqа sunuş qьldь. Andan kijin Kokoşkin kabinetke kirip, eşikti çarpastan, stoldun artьna olturup qaқaz çaza waştadь; wiroq oşol zamat waşьn qoluna tyşyryp, stoldun artьndaqь kresloqo oturdu.

ONUNCU GLAVA

Al ubaqta şaardьq telegraf da telefonda wolqon emes, nacalstwonun şaşьlş wujruqtarь ucyn wardьq çaqqa „qьrq miң sawarman “ sawuucu, alar tuuralu Gogoldun kome-dijasьnda tywölyk estelik qalqan.

Alwette bul, telegraf menen telefondoј ьdam wolwoso da, şaar көр çandanuunu maalьm qьluucu, çana nacalstwonun saqtьqьn көrsөtycy.

Admiraltejskij wölykton entelegen pristav menen qutqaruucu ofitser çana qutqarьluucu kelgence, qьzuu qanduu çana qubattuu General Kokoşkin yrgyləp alьp, көnyly acьla tyşty. Bul anьn wetinen çana anьn çөndөmduylygynyn cьqа waştalьşьnan көrynyp turdu.

Kokoşkin wardьq kelgenderdi çana alar menen birge Svinjindi da kabinetke saqrдь.

—Protokolcu?—dep, acьlqan yny menen Kokoşkin pristavdan qьp-qьsqa surap qojdu.

Pristav uncuqpastan, wьktөлgөн qaқazdь berdi da, mьndaj dedi:

—Sizdin urmattuuluqunuzdan sizge bir nese çaşьgnь sөzdy ajtuuqа ruqsat surajmьn...

— Çaqşь.

Kokoşkin tereze çaqqa wardь, anьn artьnan pristav çөнөdy.

— Emne?

Pristavdьn acьq emes şьwьgь, generaldьn acьq çөtөлgөнy uqьldu.

— Gm... Ooba! Emne wolmoq ele? Bul woluuqа mьm-kьn... Alar qurqaq cьqьp kelyy ucyn turuşat... Waşqa ec-teme çoqru?

— Çoq.

General tereze çaqtan kelip, stolqo oturdu da, oquj waştadь. Al protokoldu özyncө, qorqunuctuu kьnөmduylykty көrsөtpөstөн oqudu, andan kijin qutqarьlqanqа qatuu çana kьctyy yn menen tike ajttь:

— Sen, tuuqan, sarajdьn mandajьndaqь muz çarьqьna qantip tyştyн?

— Kynölyumyn--dep, qutqarьlqan çoop qajtardь.

— Oşondoј, oşondoј! Mas welen?

— Kynölyumyn, mas emes elem, icken wolucumun.

— Suuqа emnege tyştyн?

— Muz arqьluu watьraaq өtyр ketejin dep, adaşьp qa-льp suuqа tyşyp kettim.

— Demek, көzyn qaranqьlap qalqan eken da?

— Qaranqь ele, tegerektin waarь qaranqь ele, sizdin urmattuuluqunuz!

— Seni kim cьqarqandьqьn көрө alqan çoqsunwь?

— Kynölyumyn, ectemeni көргөн çoqmun. Bu kişi wolso kerek—dep, ofitserdi көrsөttь da:—Men көрө alqan çoqmun, qorqup qalqan elem,—dep qoşumcaladь.

— Oşondoј ele, uqtaj turqan ubaqta tentip çyрөsynөр! Emi qarap alьp, seni kim qutqarqandьqьn dajьm esine tut. Bul woорuker kişi sen ucyn өзynyn өmyryn qurman qьlqan!

- Тувөлүккө estejmin.
- Атыңыз kim, gospodin ofitser?
- Ofitser өз атын, ajttъ.
- Uqtunbu?
- Uqur çatam, sizdin urmattuuluquunuz!
- Sen pravoslavnyjsъnъvъ?
- Pravoslavnyjъmъn, sizdin urmattuuluquunuz.
- Esen sooluquna bul attъ çazыр al.
- Çazыр alam, sizdin urmattuuluquunuz.
- Al ucyn qudajqa çalyн da çoqol, sen vizge kerek emessin.

Al ijildi da, qojo vergenine seksiz quvanыр cutqар сыqtъ.

Svinjin turup, qudajдын quduretciligi bul iş qandaj volup, varatat dep, ajraan qaldъ.

ON BIRINCI GLAVA

Kokoşkin munçular ofitserine qajryldъ.

— Öz ömyryңызdy tovokel qылыр, kişini siz qutqардыңызvъ?

— Taq oşondoј, sizdin urmattuuluquunuz.

— Bul oqujанын kuvөлöry çoqpele, kec volqonduqtan voluuqa da mymkyn emes vele?

— Oova, sizdin urmattuuluquunuz, qaraңqъ volucu, çeeekte saqсылardan vaşqa ec kim çoq volucu.

— Saqсыларды eske алып keregi çoq: saqсы өз postun saqtajt çana vaşqaqa alaqsыр ketyuge tijiş emes. Men protokoldo çazыlanqa işenem. Alar sizdin sözünüzden çazыlan da?

Bul sözdördy Kokoşkin, birөөny qorqutur çatqansыр çе qыjыrdansыр, vөtөncө vaşыq menen ajttъ.

Ofitser tajmanbastan, көзүн cekcejtip, көkyrөгyn кerip, çoop verdi.

— Menin sözymdөн çana alar en tuura, sizdin urmattuuluquunuz.

— Sizdin işiniz сыjarлыq iş.

Ofitser raqmat ajтыр, qulduq ura vaştady.

— Raqmat ajtuunun keregi çoq—dep, Kokoşkin sozo verdi.—Sizdin qajrattuuluq işiniz tuuralu gosudar imperatorqо maalyн qыlam, sizdin көkyrөгynyz vugyn ele medal menen qoозdolup qalat. Emi yjgө vaғыңыз ысыq bir nerse iciniz çana ec çaqqa ketpeniz, sevevi, siz kerek volup qalarsыз.

— Munçular ofitseri çadyrap, vaş ijkeди da, сыqыр ketti.

Kokoşkin анын артынан qarady da, мындај dedi:

— Gosudar аны özy көrgysy kelip qalaғы da mymkyn.

— Uqamъn—dep pristav тыsyngөnsyp çoop verdi.

— Siz maqa emi kerek emessiz.

Pristav сыqtъ da, eşikti çaar, oşol zamat adat vojunca coquнup qojdu.

Munçular ofitseri аны төмөн çaqtan kытыр turqan, alar vъjaqqa kirgendegiden çылуу qatnaş menen ekөө birge çөпөştü.

Over-politsmejsterdin yjyndө çalqыз Svinjin qaldъ. adegende aqa Kokoşkin көркө tike qarap turup anan surady:

— Siz uluu knjazдыңda volqon çoqsuzбу?

Uлуу knjaz tuuralu ajтыр çatqanda, bul söz uluu knjaz Mixail Pavlovicke qarastuu ekendigin vadyqъ vilişcy.

— Men tuura sizge keldim—dep, Svinjin çoop qajtady.

— Karaul ofitseri kim?

— Kapitan Miller.

Kokoşkin Svinjindi daqъ bir qarap aldy da, anan ajttъ.

— Murda maqa siz vaşqaca ajtqandaj boldunuz ele. Svinjin bul emne tuuralu ekendigin tyşyngön çoq da, uncuqradь, Kokoşkin volso:

— Ваарь бир тынс uqtaj beriniz dedi.
Qавьl aluu vytty.

ON EKINCI GLAVA

Tyşky saat birde, сын ele, munçular ofitseri daqь Kokoşkinge caqьrьldь, al degi ele çumşaqтьq menen, gosudar öz sarajьnьn munçular komandasьnьn ofitserlerin icinde uşundaj qьraaqь çana er kişiler var ekendigine ьraзь volqonduqun çana „өлүp baratqandardь qutqarqan ucyn“ degen cendi verem degenin ajть. Oşonu menen birge Kokoşkin өз qolu menen gerojоqо medaldь verdi, berki volso, anь көрсөтүp maqtanuuqa çөнөp ketti. Iştı tar-taqьr vytylgөн dep sanooqо volor ele, biroq podpolkovnik Svinjin vyтpөгөндөj sezdi da, өзүн ajaqьна сыqara turqan kişi dep sanadь.

Al көp тынсыздандандьqtan, yc kyn oорup çатыp, төгүncy куну Petrovskij yjunө varьp, qutqaruucunun ikonaсьnьn aldьnda coqundu da, yjgө çань тынсыp kelip, kapitan Millerdi caqьrьp kelyugө çiverdi.

Qudajqa ьraзьтьn, Nikolaj Ivanovic—dep, al Millerge ajть—emi vizdin ystyvyzdөгy caqьlqan өтүp ketti, çana saqьсьnьn qьrsьqtuu işi çoq boldu. Emi тынс es alавьzqо dejm. Munun vaарь ucyn viz, qudajdьn quduretine çana General Kokoşkinge mildөттуvyz. Al tuuralu, al qara myртөs, taş çyrөk dep ajta versin, biroq men anьn voорukerligine, tapьctьqьna çana amальna ьraзьтьn. Al çanaqь tentimiştin maqtancaqтьqьn tanqalarьq pajdalandь, anь, cьndьqьnda, çyzy qaralьqь ucyn medal menen сыjlavastan, atqanada terisin teskeri сыjruu kerek volucu, biroq vaşqa amal çoq ele, alarqa көptү qutqaruu kerek volqon, oşonduqtan Kokoşkin iştı aqьlduuluq menen çyrgyzdy, ec

kimge ec çamандьq volboston, vardьqь quваньştь çana ьraзь voluştu. Ökөvyzdyn ortovuzda ele ajтьla turqan söz, viz işenerlik kişi, Kokoşkin özy da maqa en ьraзь volqonduqun ajть. Men ec çaqqa varbastan, typ-tyz aqa varьp çana medal alqan qalрьсь çanaqь menen talaşpaqanьm aqa çaqть. Uşuntip, ec kimge зьjan volqon çoq çana varьqь sonun amal menen iştelgendikten, murdatan qorquunun keregi çoq, biroq bizde kicine kemcilik var. Biz daqь Kokoşkin сыjaqtuu iştı amal menen çyrgyzyp, kelecegindegi volucu işterden özyvyzdy tosqondoq qьльp, iştı vytyruy kerek. Avalь ondolo elek daqь bir kişi var. Men qatardaqь Postnikov tuuralu ajтьp çatamьn. Al uşul ubaqqa cejin kartserde qamaqta çatat, oşonduqtan al sözsyз өзүн emne qьlarьn kytup çatat.

Ань qьjnoonu toqtotuu kerek.

— Оова еваq!—dedi quванqan Miller.

— Alvette, munu siz vardьqьnan çaqьşь atqarasьz: siz azьr kazarmaqa varьnьz da, өз rotanьzдь coqultup, qatardaqь Postnikovdu qamaqtan сыqarqьla da, eki çyz şapalaq menen çazalaqьla!

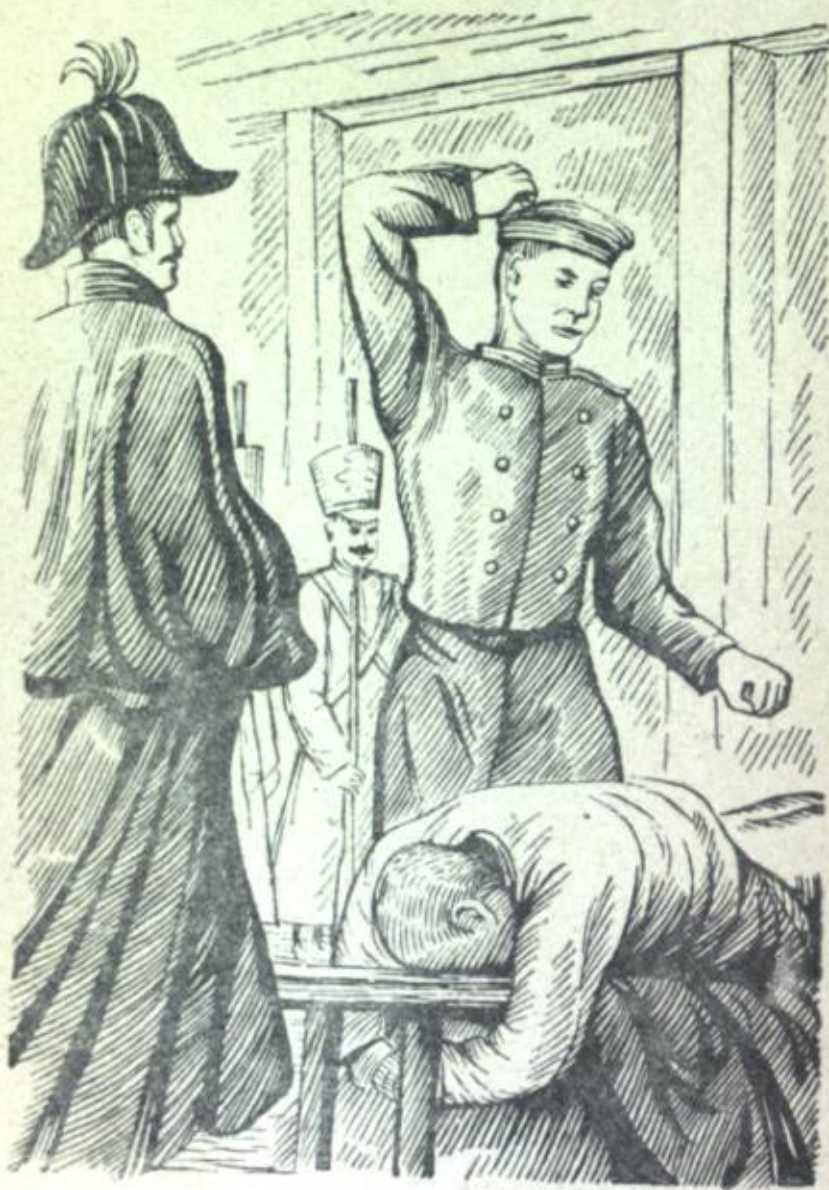
ON YCYNCY GLAVA

Miller ajraan qaldь da, emne volorun kytup çатыp, ansьz dele qьnalqan Postnikovdu kecirip rajьm qьluuqa Svinjindi көndyryugө araket qьldь; biroq Svinjin Millerdin sözyn sozdurqan çoq.

— Çoq—dedi al—munu qojunuz: men azьr ele sizge amalduuluq tuuralu ajtsam, siz oşol zamat, amalduuluqsьzдьqtь vaştap çatasьz! Munu qojunuz!

Svinjin, өз ynyn өзgөртүp, qatuuluq menen qoşumcaladь da:

— Bul işte siz da tuura emes volqonduqtan, al emes, en kynөөly volqonduqtan, sebеvi sizde soquş kişilerine çaraşpaj turqan çumşaqтьq var, myнөzynьzdyn bul çetişsizdigi, sizge vaş ijyucylөrdyn tartibine таasir qьlqандьqtan,

Rota Izmajl kazarmalarǵyn qoroosuna qurulup, sǵbǵtar ǵetiǵerlik sanda zapastan alǵnǵ kelindi.

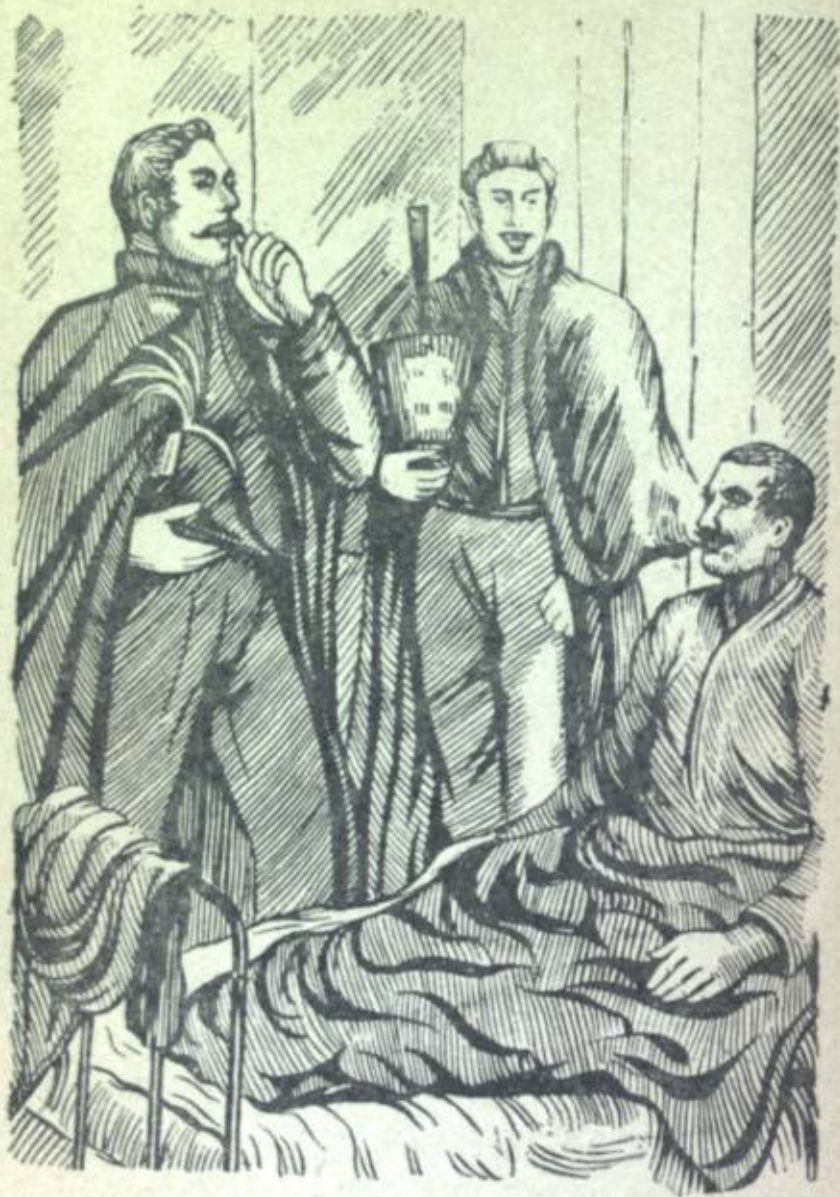
men sizge, savoodo siz ǵzynyz voluuǵa ǵana uruu qatuu voluǵun talap ǵluunu vujramǵn... Mymkyn voluǵunca qatuuraaǵ. Oǵon usyn, ǵapalaǵ menen armijaǵa ǵanǵ kelgen soldattarǵa urǵuzunuz, sevevi, vizdin eski kiǵilerge gvardija liberalizmi ǵuqqan: alar ǵoldoǵun tijeǵelyu ǵǵnǵ urbastan, vurgǵsyn cocutqansǵr uruǵat. Men ǵzym varamǵn ǵana kynǵlyu qandaj ǵǵnǵarǵn ǵzym qarap turam.

Baǵqaruucu kiǵinin ǵzmat vujruǵunan ǵǵǵajuu, albette, orunsuz ele, oǵonduqtan vooruker Nikolaj Ivanovic Miller ǵzynyn batalionduǵ komandirinen alǵan vujruqtu taǵ orundoǵo tijiǵ volucu.

Rota Izmajl kazarmalarǵyn qoroosuna qurulup, sǵbǵtar ǵetiǵerlik sanda zapastar alǵnǵ keldi, kartserden sǵǵarǵlǵan qatardaǵ Postnikov armijaǵa ǵanǵ kelgen ǵaǵ ǵoldoǵtorunun araketi menen „ǵatǵǵlyǵ“. Bul gvardija liberalizmi menen vuzulbaǵan kiǵiler, batalion komandiri ajtqandaj, iǵtin ajaǵǵna sǵǵǵǵ. Andan kijin qatardaǵ Postnikov ǵatǵr sabalǵan ǵineldin ystynǵ salǵnǵr tupadaǵ-tuura polk lazaretine kirgizildi.

ON TǵRTYNCY GLAVA

Batalionduǵ komandiri Svinjin ekzekutsijaǵn (savoonun) atǵarǵlǵandǵǵ tuuralu maalǵmat alar zamat, atasǵndaj volup, lazarettegi Postnikovǵo keldi da, ǵzynyn vujruǵu sonun atǵarǵlǵandǵǵn kǵrup iǵendi. ǵyrek oǵuluu ǵana ǵzuiu qanduu Postnikov kerektyu tyrdǵ „ǵatǵǵlǵan“ eken. Svinjin ǵrazǵ voldu da, Postnikovǵo, onolǵonco icip turuu usyn, bir qadaǵ qant ǵana sejrek qadaǵ ǵaj verryǵǵ vujurdu. Postnikov tǵǵektǵ ǵatǵr, ǵaj tuuralu bul vujruqtu uqtu da, ǵoop verdi:

Көр ығазымын, сиздин аталық қароқердигинизге рақмат ајтам,
сиздин ұрматтуулугуңуз.

— Көр ығазымын, сиздин аталық қароқердигинизге рақмат ајтам, сиздин ұрматтуулугуңуз.

Ал еын еле „ығазы“ болуци, себеви үс кын картсерде отуруп, мындан қаманыраақты кыткөн. Ал ивақта, соқуштуқ судунун өкүмүнө қарақанда, еки қыз қаралақ ес нерсе емес болуци.

ОН БЕШИНЦИ ГЛАВА

Ал ивақта васманын асық сыйлөөгө—иқуқсуздуқунап сөксиз ұшақта тұрған борбордун тегеректерине қатардақы Postnikovдун іші қең ичинен таралды.

— Ооз еки сөздөрдө сынық гөрој—soldat Postnikovдун аты ајтылуци емес, бирөқ оқујанын өзы евегејсиз ен қызық, қомоқ тырғө кесту.

Petrovlovskij krepost қарынап сарайда қандајдыр— бир өзгөсө сызуысу кеде қатыртыр, аны сарайдын қанындақы сақсы атыр қарадар қылыртыр, өтыр вара қатқан мунқулар офитсері суида ығар тышур, аны қутқарқандықтан, бүгөө керектуу сынып, бирөө керектуу қазасын алыртыр деп ајтысци.

Teryyge 11/I-39-ç. berildi. Basuuqa
14/IV 39-ç. qol qojuldu. Qaqqazдын for-
maty 62x94^{1/16}. Bir nasma tavaqta
31680 tamqa. Bardyqy 1,75 в. 1. Qы-
qызglavlit № Б-168. Qыqызmatanas
№ 406. Zakaz № 44. Tirazы 5000+14)

Фрунзе, тип. № 1
1939

BAASb 306

ПРОБЕЖНО

Н. С. ЛЕСКОВ

ЧЕЛОВЕК НА ЧАСАХ

РИСУНКИ Б. ДЕХТЕРЕВА

ПЕРЕВОД ОРОЗБАЕВА

НА КИРГИЗСКОМ ЯЗЫКЕ

ФРУНЗЕ КИРГИЗГОСИЗДАТ 1939